

Árni Bragason forstöðumaður
Davíð Egilson forstjóri
Umhverfisstofnun

Alþingi
Erindi nr. P 133/1511
komudagur 7.3.2007

Með gerð fyrstu náttúruverndaráætlunar var stórt skref stigið í sögu náttúruverndar á Íslandi. Með henni var lagður grundvöllur að markvissari verndun náttúru Íslands en áður hefur tíðkast. Áætlunin markar fyrsta skrefið í þá átt að koma á fót skipulögðu neti verndarsvæða sem byggist á vísindalegum gagnagrunnum um náttúru Íslands og faglegu mati á verndargildi þeirra. Í erindinu er áætluninni lýst og fjallað um helstu þætti sem áhrif hafa á náttúruvernd og hugmyndir og vilja til að taka frá svæði til framtíðar, svo sem breytta búskaparhætti, breyttan efnahag og búsetu.

Fjallað er um breytingar á lögum nr. 57/1998 um rannsóknir og nýtingu auðlinda í jörðu, um Rammaáætlun um vatnsafl og jarðvarma og velt upp spurningum um nýtingu jarðhitans. Hugmyndir um nýtingu auðlinda, tillögur auðlindanefndar og frumvarp iðnaðar- og umhverfisráðherra gera það að verkum að vinna þarf hratt og afmarka þau svæði sem þarf að vernda.

Brýnt er að uppfæra Náttúruminjaskrá og beita sömu viðmiðum og í náttúruverndaráætlun. Skoða þarf sérstaklega svæði sem urðu útundan í fyrstu áætlun en eiga augljóslega að koma til skoðunar strax, svæði eins og Arnarvatnsheiði, Skagi, heiðar Þistilfjarðar, Kerlingafjöll og Langisjór.

Alltaf hefur verið auðveldara að fá fjármagn til rannsókna ef þær tengjast nýtingu eða fyrirhugaðri nýtingu en til grunn og yfirlitsrannsókna. Þess vegna er þekking okkar oft mjög brotakennd. Gögn sem vantar sárlega eru nákvæm starfræn grunnkort, hæðargrunnar, stafrænar þekjur með vistgerðum, berggrunni, jarðgrunni, vatnafari. Nauðsynlegt er að setja fjármagn í úttektir á fjölmörgum náttúrufarsþáttum. Gögnin þurfa er vera aðgengileg öllum því sá sem heldur gögnunum stýrir umræðunni.

Meðfylgjandi tafla gefur yfirlit yfir þörfina á grunngögnun.

Áætlun varðandi nýtingu lands til framtíðar

Náttúruverndaráætlun

Neðangreind tafla sýnir hvaða upplýsingar vantar til að verndaráætlun samantvinnuð við nýtingaráætlun geti staðið jafnfætis hvað varðar upplýsingar -

Það er gefið að örnefnaþekjur, samgönguþekjur og annað slíkt sé til staðar

nr	Efnistatriði	Skali sem upplýsingarnar eru birtar í	Staða	Athugasemdir

1. Grunnur, kort og myndir

1.1	Stafrænn loftmyndagrunnur (lagsskipt landupplýsingakerfi) opinn fyrir alla, endurtekin myndataka: þéttbýi á 3ja ára fresti, láglendi á 5 ára fresti og hálendið á 10 ára fresti (a.m.k.)		Margar stofnanir hafa aðgang að grunninum en hann er takmarkaður og leyfi til dreifingar takmörkuð	Nauðsynlegt er að grunnurinn verði opnaður öllum almenningi
	Gervitunglagrunnur, SPOT fjölrásagögn í 2,5 m upplausn opinn fyrir alla		Nokkrar stofnanir og sveitarfélög hafa aðgang en hann er takmarkaður	Mikilvæg gögn til að flokka landslag og fylgjast með breytingum, innrauða bandið mjög gagnleg í kortagerð af gróðri
1.2	Hæðarlíkan og hæðalínugrunnur fyrir allt landið opinn fyrir alla	20 m og 5. m hæðarlínubil. Einnig nákæmari gögn á ákveðnum svæðum	Til fyrir einstök svæði en ekki fyrir landið allt, sumstaðar eru gögn mjög gömul	Nauðsynlegt er að grunnurinn klárast og verði opnaður öllum almenningi
	Koma þarf upp traustri hnitsettri skrá allra eignarmakra og mannvirkja á Ísland. Hér standa íslendingar lagt að baka allra nágrannaþjóða í hinum vestræna heimi.	Skrá öll lönd og lóðir og einnig staðsetningu, notkun og eignarhald mannvirkja	Víða ónákvæmar upplýsingar um eignamörk og einnig ómarkviss skráning mannvirkja s.s. þeirra sem eru í eigu ríkisins.	Hér liggur fyrir frumvarp hjá dómsmálaráðherra en óljóst hvað á að gera með það.
1.3	Kort af öllum slóðum sem leyfilegt er að fara um	Mælikv. 1:50.000	Hlutar til hnitaðir, en eftir að ljúka GPS mælingum og að ákveða hvað á að vera opið og hvað lokað í	Mjög mikilsvert að ljúka þessu vegna rannsókna og vegagerðar í tengslum við dreifiveitur og

			samvinnu við sveitarfélög	mannvirki Einnig mikilvægt til að stýra umferð um viðkvæm svæði.

2. Jarðmyndanir

2.1	Kortleggja berggrunn og jarðgrunn fyrir landið allt	1:250.000	Berggrunnskort: Miðnorðurland og miðausturland er eftir Jarðgrunnskort: Til af nokkrum svæðum	Lýkur væntanlega á tveim næstu árum Mikil vinna er eftir við kortlagningu jarðgrunns
2.2	Kortleggja jarðmyndanir, flokka þær og meta þar sem framkvæmdir eru, eða fyrirhugaðar. Draga fram helstu jarðmyndanir	1:50.000	Til fyrir flest þau svæði sem hugmyndir eru að nýta en mjög arfmarkaðir við vinnslusvæði	Nauðsynlegt er að útvíkka þennan grunn
2.3	Kortlagning einstakra jarðminja byggt á samanburðar flokkunarfræði dæmi (háhitasvæði, móbergsstapar, etc)	1:5.000 – 1:10.000 efti aðstæðum	Eitthvað er tí. Aðferðarfræðin var þróuð í tengslum við náttúruverndaráætlun en vinna hefur legið niðri síðan þá.1	Miðað er við innri samanburð og röðun myndana og svæða í mikilvægisröð Mikilvæg atriði dregin fram.

3. Gróðurfar

3.1	Skráning helstu tegunda og kortlagning á útbreiðslu þeirra		Háplöntur og mosar eru vel þekktir og útbreiðsla þeirra. Fléttur eru vel þekktar en þekkingu skortir varðandi útbreiðslu þeirra. Sama er að segja um sveppi og þörunga	
3.2	Kortlagning gróðurs: Gróðurkort, gróðurlendakort. Kortlagning vistgerða		Gróðurkort eru til af um 75% landsins (1:50.000) eða stærra og gróðurlendiskort a landinu öllu í 1:500 000. Vistgerðkortlagningu	

			miðhálandisins er lokið (1:50.000) en láglendið og annað hálandi er eftir	
3.3	Samanburður og mikilvægisröð			Miðað er við innri samanburð og röðun tegunda og vistgerða í mikilvægisröð Mikilvæg atrið dregin fram.

4. Kortlagning vatnafars

4.1	Vatnafarsgrunnur	1:20.000	Gerð hans að mestu lokið en aðgangur takmarkaður við einstakar stofnanir (er honum lokið ??)	Nauðsynlegt er að grunnurinn verði opnaður öllum almenningi í samræmi við vatnatilskipun Evrópusambandsi ns
4.2	Flokkun vatnasvæða		Flokkunarfræðin langt komin	Vantar mikið af grunnögnum
4.3	Flokkun vatnsfallstegunda		Aðferðafræðin liggur fyrir en þörf er á að ganga til verks	

5. Kortlagning landslags

5.1	Heildarviðmið		Flokkunarfræðin og aðferðafræðin komin eru í vinnslu	
5.2	Sérstök viðmið		Flokkunarfræðin eru í vinnslu	

Gengið er út frá því að þessar upplýsingar verði settar inn í Corine landflokkunarkerfið sem er grunnflokkunarkerfi í Evrópu um landnýtingu.

Auk þess verði INSPIRE hugmyndafræðin notuð þannig að þær upplýsingar sem verður aflað verði opnar og á samræmdu formi og nýtist almenningi og stjórnvöldum við frekari vinnu. Inspire er tilskipun um skipulag við öflun og miðlun landfræðilegra upplýsinga og var tilskipunin samþykkt í Evrópuþinginu í byrjun febrúar 2007.